

Отже, торговельні війни мають як прямі, так і опосередковані наслідки для України. З одного боку, конфлікт між США та Китаєм в 2018-20pp. створив нові можливості для українського експорту, зокрема аграрної продукції, металургії та сировини, які частково замінили американські товари на китайському ринку. В цей період спостерігалось істотне зростання обсягів українського експорту до КНР, зокрема кукурудзи, соняшникової олії та рудної продукції. Це стало можливим завдяки підвищенню митних бар'єрів між двома глобальними гравцями, що змінило географічну структуру торгівлі Китаю на користь нових постачальників.

З іншого боку, така залежність від експорту сировини робить українську економіку вразливою до глобальних коливань, зокрема цінних шоків, змін попиту та торговельних обмежень. Крім того, український експорт до Китаю залишається переважно низькотехнологічним, що обмежує можливості для довгострокового зростання та створення доданої вартості. У цьому контексті, хоча торгова війна США та Китаю відкрила певні тактичні переваги для України, вона також засвідчила необхідність диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків та переходу до більш високотехнологічних експортних моделей.

У 2025 році відновлення торговельного протистояння між США та Китаєм, ініційоване адміністрацією Дональда Трампа, створює як нові можливості, так і виклики для України. Застосування США тарифів до 145% на китайські товари призвело до зниження експорту Китаю до США, що відкриває перспективи для українських експортерів аграрної продукції, металів та сировини зайняти частину цього ринку. Проте, така ситуація також підвищує конкуренцію на глобальних ринках, особливо в Азії, де Китай може переорієнтувати свій експорт. У цьому контексті Україні необхідно диверсифікувати свої експортні ринки та підвищувати додану вартість своєї продукції для зменшення вразливості до зовнішніх шоків.

Список використаних джерел

1. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні. / Наук. ред. В.Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2019. – 190 с.

2 KOF Globalisation Index. – <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-andindicators/indicators/kof-globalisation-index.html>.

3. World economic outlook. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (дата звернення: 03.01.2024)

Йовенко М.О.,

студент ОПП «Економіка», 3 курс,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ПРИХОВАНА ЦІНА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Трудова міграція є однією з головних економічних тенденцій у пострадянських та постсоціалістичних країнах, й, у цьому сенсі, Україна не є виключенням. З 90-х та 2000-х років гальмування ключових трансформаційних економічних реформ та структурні кризові явища результували у поглибленні розриву реальних доходів домогосподарств українців у порівнянні з відповідними у країнах-реципієнтах [1]. В той час як сам розрив теоретично визначається як один з ключових драйверів самої трудової міграції, одним з його наслідків в Україні стало зростання тимчасової трудової міграції, яка вже у передвоєнний 2020 рік сягнула 5 млн осіб, що постійно та сезонно працювали закордоном [2, с. 18].

Повномасштабне вторгнення країни-агресора спричинило масову міграцію передусім гуманітарного, а не економічного характеру. Попри це, кризові явища воєнного часу, разом з фактом масового працевлаштування та інтеграції українських біженців у, насамперед, економіки країн ЄС, радикально актуалізували проблему трудової міграції та змушують глибше досліджувати її макроекономічні та секторальні наслідки.

У період з 2014 року грошові перекази як частина реальності трудової міграції України були найбільш ретельно досліджені в рамках вітчизняної економічної науки. Водночас, значно менше уваги приділяється довгостроковим структурним наслідкам для експортоорієнтованого виробництва. У цій роботі досліджується, як трудова міграція опосередковано підриває конкурентоспроможність таких секторів, створюючи дефіцит робочої сили; а також пропонується спосіб кількісної оцінки цих ефектів з фокусом на довоєнний період економічної історії України.

1. *Трудова міграція зменшує пропозицію робочої сили, особливо у сферах пов'язаних з експортоорієнтованими галузями.*

Релевантними даними стосовно розподілу мігрантів за видами економічної діяльності є результати трьох раундів загальнонаціональних обстежень з питань трудової міграції (далі – ОТМ), що виконувалися Державною службою статистики та партнерами у 2008 [3], 2012 [4] та 2017 [5] роках:

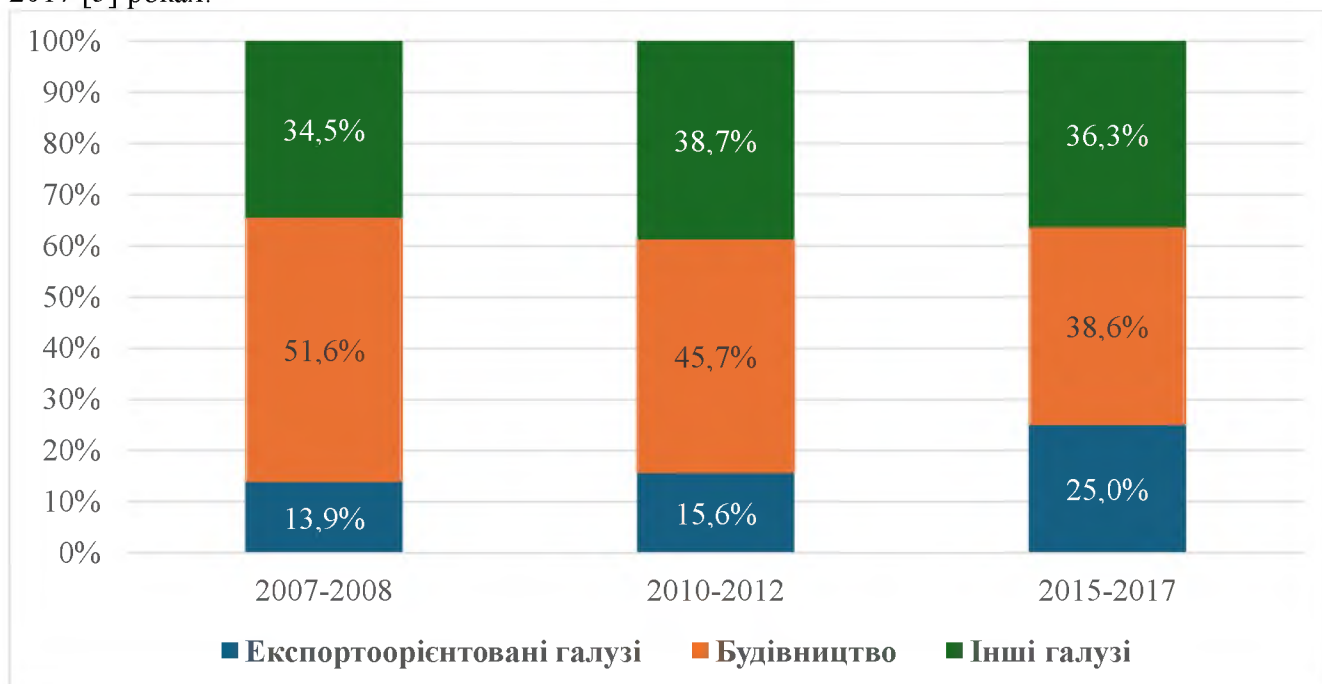

Рис. 1. Трудові мігранти за видами економічної діяльності (%)

Джерело: створено автором на основі [3;4;5]

Промисловість та сільське господарство в рамках ОТМ були визначені як експортоорієнтовані галузі, оскільки традиційно займають найбільшу частку в структурі експорту України. З кінця 2000-х і другої половини 2010-х років прослідковується (рис. 1) позитивна динаміка зайнятих трудових мігрантів в експортоорієнтованих галузях, що може бути пояснено переорієнтацією напрямку трудової міграції українців з Російської Федерації до західних-країн сусідів починаючи з 2014-го року.

Загалом від 2 до 4,5 мільйонів українців працювали за кордоном у різні періоди з 2007 по 2017 рік. Цей значний відтік означав, що на українському ринку праці зменшення пропозиції робочої сили певних професій у експортоорієнтованих галузях, а отже й потенційні дефіцити. Відтак, зменшення кількості робочої сили може створити обмеження з боку пропозиції, що теоретично змушувало роботодавців підвищувати заробітну плату, щоб залучити або утримати працівників, незалежно від рівня їх продуктивності.

2. *Прослідковувані тренди свідчать про потенційний вплив трудової міграції на непродуктивний ріст заробітних плат в українській економіці, феномен, що мав місце й у інших пост-соціалістичних країнах.*

У період з 2014 по 2021 рік середньомісячна номінальна заробітна плата в Україні зросла на 151,7%, з 180,9 євро до 455,4 євро. Однак зростання продуктивності праці протягом цього періоду було не стійким.

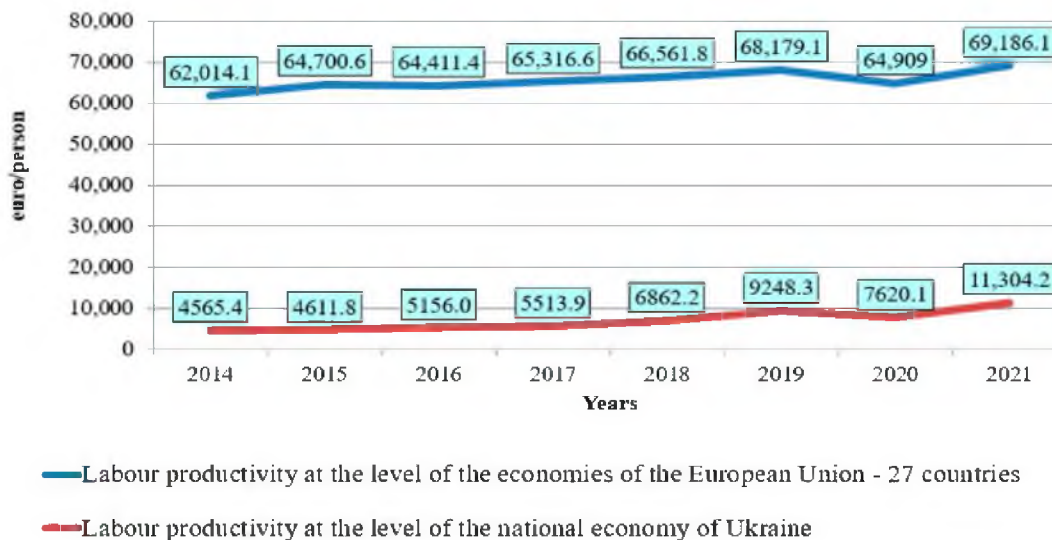

Рис. 2. Показники продуктивності праці на рівні економік 27-ми країн Європейського Союзу та України, 2014-2021 рр.

Джерело: [6]

В результаті ми бачимо диспропорції між підвищенням заробітної плати та зростанням продуктивності.

Як вказують автори відповідного дослідження: «Випередження темпів зростання продуктивності праці над темпами зростання середньомісячної заробітної плати має нерівномірний характер, що призводить до диспропорції між соціальними та економічними показниками, гальмує розвиток виробництва та випуск конкурентоспроможної продукції» [6].

Існують дещо більш деталізовані для конкретних країн оцінки впливу трудової еміграції на продуктивність. Дослідження МВФ 2016-го року виявило, що в деяких країнах, наприклад, в Албанії, Хорватії та Естонії, еміграція, особливо кваліфікованих працівників, була основним фактором, що сприяв зростанню заробітної плати всередині країни.

Далєбі, контрфактичний аналіз цього ж дослідження показує, що кумулятивне зростання реальної продуктивності праці в країнах Центральної та Східної Європи членів-ЄС було б приблизно на 6 відсоткових пунктів вищим за відсутності еміграції протягом 1995-2012 років. Крім того, еміграція кваліфікованих працівників знизила загальну факторну продуктивність, що узгоджується з теоретичними уявленнями про негативні зовнішні ефекти її відтоку [7].

3. Оцінка впливу непродуктивного росту заробітних плат саме для експортоорієнтованих галузей вимагає

Диспропорція росту заробітних плат та продуктивності стає особливо проблематичною в експортоорієнтованих галузях обробної промисловості, які, як правило, грають роль ціноотримувачів (price-takers) на світових ринках.

На відміну від фірм, що орієнтовані на внутрішнє споживання, ці виробники не можуть легко перекласти підвищені операційні витрати на робочу силу на споживачів через підвищення цін. Це є результатом їх інтеграції в глобальну економіку та стандартизованого ціноутворення. Як наслідок, їх довгострокова конкурентоспроможність падає.

Аби підтвердити чи спростувати наявність такого впливу в для експортоорієнтованих галузей можна запропонувати метод регресійної декомпозиції факторів впливу на зміну заробітних плат у вигляді наступного рівняння:

$$\Delta \ln(w_{it}) = \alpha + \beta_1 \Delta \ln(A_{it}) + \beta_2 [\Delta \ln(A_{it})]^2 + \beta_3 X_{it} + \epsilon_{it}$$

де:

$\Delta \ln(w_{it})$ — темп зростання реальної заробітної плати у секторі або регіон, в момент часу

$\Delta \ln(A_{it})$ — темп зростання продуктивності праці;

X_{it} — вектор контрольних змінних

Ця модель зазвичай використовується для перевірки того, наскільки зростання заробітної плати виправдане зростанням продуктивності, і чи не зростає заробітна плата занадто швидко (або занадто повільно) порівняно з фактичним підвищенням продуктивності. У нашому контексті ж ця модель допомагає висвітлити проблему зростання заробітної плати, що перевищує зростання продуктивності.

Таке перевищення, якщо виокремити інші фактори X_{it} (такі як дефіцит робочої сили, умови зовнішнього попиту або капітальні інвестиції), може свідчити про неефективність ринку праці або зовнішні шоки, які підштовхують до підвищення заробітної плати без відповідного зростання продуктивності праці.

Отже, коли зростання заробітної плати випереджає зростання продуктивності, вартість одиниці праці зростає без відповідного збільшення вартості продукту. Це підриває конкурентоспроможність за витратами, знижує норму прибутку і, зрештою, може призвести до скорочення обсягів виробництва, інвестицій або навіть до виходу компанії з ринку.

У такому контексті непродуктивне зростання заробітної плати, частково зумовлене дефіцитом внутрішньої робочої сили через трудову міграцію, потенційно завдало шкоди експортним секторам України упродовж останніх двох десятиліть. Оскільки важко переоцінити важливість цих галузей для валютних надходжень та економічної стійкості малої відритої економіки, поточна невпинність міграційних процесів вимагає більш ретельних, зокрема і кількісних досліджень щодо впливу трудової міграції на довгострокове економічне зростання та конкурентоздатність експортоорієнтованих галузей зокрема.

Список використаних джерел

1. Tiffin A. Ukraine: The Cost of Weak Institutions. *IMF Working Papers*. 2006. Vol. 06, no. 167. P. 1. URL: <https://doi.org/10.5089/9781451864274.001>.
2. Pikulyk O. Causes, Peculiarities And Consequences Of Labor Migration In Ukraine. *Economy and Society*. 2019. No. 20. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-7>.
3. Зовнішня трудова міграція населення України. Київ : УЦСР, 2009. 120 с.
4. Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні. Міжнар. орг. пр., 2013. 98 с.
5. Зовнішня трудова міграція населення (за результатами модульного вибіркового обстеження). Київ : Держ. Служба Статистики України, 2017. 36 с.
6. Assessment of Labour Productivity and the Factors of Its Increase in European Union 27 and Ukrainian Economies / T. Kornieieva et al. *Economies*. 2022. Vol. 10, no. 11. P. 287. URL: <https://doi.org/10.3390/economies10110287> (date of access: 13.04.2025).
7. Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe / C. H. Ebeke et al. *International Monetary Fund*, 2016.

Калюга А.Р.,
студентка ОПП «Економіка», 3 курс,
Національний університет «Києво-Могиллянська академія»
Науковий керівник: Палієнко Т.П.,
PhD з економіки, старший викладач

ВПЛИВ БРЕНДІВ НА М'ЯКУ СИЛУ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПОСИЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні тенденції зміщення фокусу глобальної світової сили із її фізичних інтерпретацій до нематеріальних виражень, які активно розвиваються в науковому дискурсі міжнародної політичної економії, не могли не залишити свій слід на мікро- та макрорівні. Країни почали використовувати економічні показники та фактори не лише з метою примусового залучення інших сторін у поле своїх інтересів, а й як частину концепції м'якої сили, яка передбачає